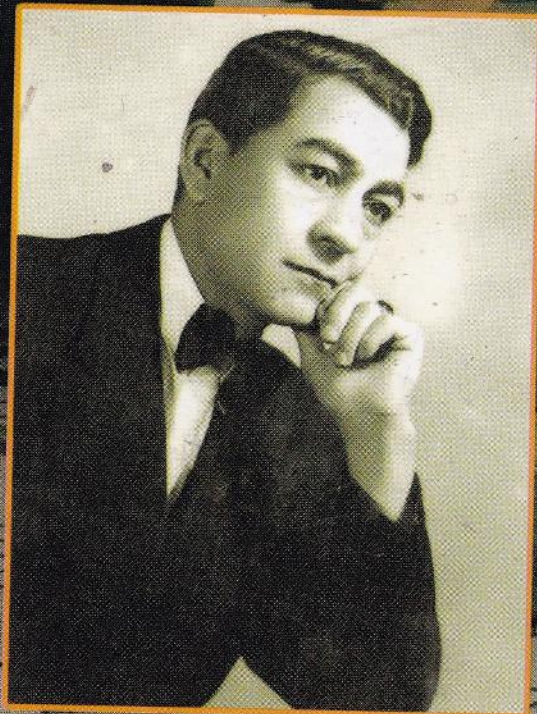

استاد عبداللہ جہانپناہ وآثار او

حبیب اللہ نصیری فرّ

بتھوون
مرکز موسیقی بتھوون شیراز

مرکز موسیقی بتھوون شیراز

سرشناسه	: نصیری فر، حبیب‌الله، ۱۳۱۴
عنوان و نام بدآور	: آثار و ترانه‌های استاد عبدالله جهان پناه/ به کوشش و گزینش حبیب‌الله نصیری فر
مشخصات نشر	: تهران: بندقه جاویدان، جاویدان ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	: ۶۷۴ ص. مصور، عکس
شابک	: ریال ۹۰۰۰۰ ۴-۲۷-۹۶۴-۷۷۳۶
وضعیت فهرست نویسی	: فهرست‌نویسی قلبی
یادداشت	: فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا
موضوع	: جهان‌پناه، عبدالله، ۱۳۷۵ - ۱۳۹۶ -- سرگذشتنامه
موضوع	: آهنگسازان ایرانی -- سرگذشتنامه
موضوع	: ترانه‌های ایرانی -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها
موضوع	: موسیقی آوازی -- پارتیسیون
موضوع	: ترانه‌های ایرانی -- پارتیسیون
رده بندی کنگره	: ۹۹۶/ج۹/ML۴۱۰
رده بندی دیویی	: ۷۸۹/۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵-۱۳۵۳۷

استاد عبدالله جهان پناه و آثار او

به کوشش و گزینش: حبیب‌الله نصیری فر

ویراستار و مصحح: مریم جواهرمنش

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۶

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

چاپخانه: استاد عبدالله جهان پناه و آثار او

50000

شابک ۴-۲۷-۹۶۴-۷۷۳۶ + ISBN: 964-773

تلفن مرکز پخش: ۴-۸۸۹۷۵۵۸۱

مقدمه

استاد عبدالله جهان‌پناه یکی از قافله‌سالاران موسیقی سنتی ایران بود که علاوه بر تنظیم و نوشتن ردیف‌های شادروان آقا حسینقلی و زنده نام علی‌اکبرخان شهنازی برای دوره‌عالی ویولون آهنگ‌های زیبا و به‌یادماندنی و جاودانه‌ای ساخت که هر کدام از آن‌ها نمونه‌ای از ذوق سرشار و خلاقیت سازنده آن‌ها به‌شمار می‌رود. در ارتباط با این هنرمند فرزانه، نگارنده (حبیب‌الله نصیری‌فر) در جلد اول کتاب «مردان موسیقی سنتی و نوین» نوشتم:

«استاد جهان‌پناه در سال ۱۲۹۶ در تهران خیابان مولوی دیده به جهان گشود، وی که خانواده‌اش به‌خصوص، شخص پدرش به موسیقی سنتی ایران عشق می‌ورزید مشوق پدرش در آموختن موسیقی بود. از سال ۱۳۱۳ جهان‌پناه توسط یکی از دوستانش به نام حسن سخی که تحصیل موسیقی می‌کرد و به واسطه همین دوستی و آشنایی به منزل ایشان رفت و آمد داشت با موسیقی آشنایی پیدامی‌کند و پس از چندی نزد علیرضاخان جنگی^(۱) شروع به یادگرفتن ویولون می‌کند، بعد از مدت زیادی که از تمرین و نواختن وی در خدمت این استاد می‌گذرد، نزد آقای آساطوریان می‌رود و موسیقی غربی را نیز توسط وی آموخته و به‌فنون و اصول آن موسیقی آشنامی‌گردد. در سال ۱۳۲۳، آقایان: پرویز محمود و موسی معروفی که آن موقع در هنرستان موسیقی بودند و آن‌جا را اداره می‌کردند از وی امتحانی به عمل می‌آورند. پس از امتحان به جهان‌پناه اجازه می‌دهند که

---

۱. علیرضا خان جنگی «مردان موسیقی سنتی و نوین ایران» جلد دوم صفحات: ۳۵ و ۳۶ مؤسسه انتشارات: نگاه.

از چپ به راست: حبیب‌الله نصیری فر، عبدالله جهان‌پناه، عباس شاپوری

ارکستر تشکیل دهد. عبدالله جهان‌پناه در این زمان با تشکیل ارکستری که مرکب از آقایان: محمد شیرخدایی «قره‌نی»، حبیب‌الله صالحی «تار»، اسماعیل کمالی «تار»، عباس صیادی‌نژاد «پیانو» و مصطفی قراب «ضرب» بود، آهنگی را که در پیش درآمد «اصفهان» و رنگی را که خود ساخته بود به خوانندگی قاسم فاریا در استودیو بی‌سیم اجرایی کنند که به‌طور زنده پخش می‌گردد و از همین اولین برنامه بود که مسئولین وقت رادیو، پی به استعداد وی بردند و او را مورد حمایت و تشویق خود قرار دادند و پس از چندی سعادت‌مند قمی و خواننده دیگری نیز با ارکستر عبدالله جهان‌پناه همکاری‌شان را شروع کرد.

جهان‌پناه پس از چندی، ارکستر منظمی با همکاری آقایان: رحمت‌الله مهتدی «پیانو»، جهانگیر کامیان «ویولون»، محمود رحمانی پور «ویولون»، رضا گلشن‌راد «قره‌نی» حیدر اسماعیلی «فلوت»، حبیب‌الله صالحی «تار» اسماعیل کمالی «تار» اعتماد سلطانی

از چپ به راست: محمود محرمخانی، عبدالله جهان‌پناه، حشمت‌الله رودکی

«تارباس»، رضا ورقا «ترمیت»، باشوکی «ویولونسل»، احمد مستان «کنترباس» و مصطفی قراب «ضرب» به خوانندگی دو خواننده تشکیل می‌دهد که روزهای سه‌شنبه و بعضی از روزهای ایام هفته پخش می‌شد. در سال ۱۳۳۲ وی کلاسی با همکاری رحمت‌الله مهتدی که این زمان ناظم مدرسه عالی موسیقی بود در چهارراه مخبرالدوله به نام «کانون موسیقی ملی» تأسیس کرد و مدت ۱۸ سال مشغول تدریس کتاب‌های مرحوم روح‌الله خالقی و ردیف‌های آوازهای مرحوم ابوالحسن صبا به شاگردان می‌شود، در این کلاس حیدر اسماعیلی نیز فلوت درس می‌داد که شاگردان خوبی هم در این کلاس پرورش یافتند از جمله: جهانگیر کامیان بود که بعدها در رادیو در ارکستر جهان‌پناه شرکت می‌کرد. از دیگر شاگردان خوب و با استعداد جهان‌پناه، آقایان: مرتضی صالحی، حسینی، سلیمان‌پور و باستانی می‌باشند که باستانی به هنرستان عالی موسیقی راه یافت و موفق به اخذ لیسانس در رشته موسیقی از هنرستان گردید.

پس از چندی از عبدالله جهان‌پناه، برای شرکت در برنامه‌های گلها دعوت می‌شود و وی در این برنامه با استادانی چون: محجوبی، صبا، تجویدی، تهرانی و چند تن از هنرمندان بزرگ آن زمان همکاری خود را شروع می‌نماید و در این زمان که وی در وزارت دارایی خدمت می‌کرد بنا به پیشنهاد نخست‌وزیر به رادیو می‌رود و مأمور خدمت در این اداره می‌گردد. در رادیو، علاوه بر ریاست ارکستر خودش، سرپرستی ارکستر «ویژه» را که زیر نظر مشیر همایون شهردار اداره می‌شد به عهده می‌گیرد که در آن ارکستر از آهنگ‌های خودش و شهردار استفاده می‌شود و در کلاسی که در رادیو برای فراگیری تصانیف جهت فراگیری خوانندگان تشکیل شده بود شرکت می‌کرد و در این هنگام سمت معاونت مشیر همایون شهردار که ریاست موسیقی رادیو را به عهده داشت به وی واگذار می‌گردد، ولی ایشان پس از چهار ماه به علت خستگی و کار سنگین و کسالتی که عارضش شد به وزارت دارایی محل اداره سابقش برمی‌گردد. عبدالله جهان‌پناه، یکی از طرفداران موسیقی اصیل و سنتی ایران بوده و هنگام ساختن آهنگ، از اختلاط آن به موسیقی غربی و عربی و هندی و غیره حذر می‌کرد و تمام آهنگ‌هایی را که می‌ساخت شاهد این ادعا می‌باشد. وی کنسرت‌های فراوانی به نفع مؤسسات خیریه، بیمارستان‌های: مسلولین ابو حسین، شمیران، تالار وحدت (رودکی) و در اصفهان داده که همراه با آقایان: علی تجویدی، فرهنگ شریف، حسین همدانیان بوده و در نهم فروردین ماه ۱۳۴۴ به بغداد می‌رود و در تلویزیون آن کشور بنا بر قراردادهای روابط هنری و فرهنگی و شناساندن موسیقی ملی ایران برنامه‌هایی اجرا می‌کنند.

وی تا کنون برای خوانندگانی چون: غلامحسین بنان، ایرج، ناصر مسعودی، سعادت‌مندی قمی، جمال وفایی، و بانوان ملوک ضرابی، فرح، دلکش، زهره، اشرف السادات مرتضایی، و مهندس عاشورپور که شعر گیلکی آن توسط شهدی لنگرودی سروده شده است آهنگ ساخته و آهنگ‌های بسیاری نیز برای خوانندگان دیگر ساخته و اجرا شده که همگی در مایه‌های موسیقی اصیل ایرانی می‌باشد.

***

مجله علمی شماره ۳۸ مورخ ۲۸ / ۹ / ۱۳۳۳ درباره استاد عبدالله جهان‌پناه

می‌نویسد:

«اوایل شب بود، ابتدای خیابان شاه‌آباد تابلوی کلاس موسیقی جهان‌پناه، نظرم را جلب کرد از چند راهرو ماریج که گذشتم، داخل اطاقی

استاد عبدالله جهان‌پناه و آثار او

شدم که چند شاگرد مشغول تمرین درس خود بودند. خانمی کنار اطاق ویولون می‌زد چند قدم دورتر از او آقایی عینکی تار می‌نواخت دو نفر هم کنار بخاری نشسته بودند و صحبت از سیاست روز می‌کردند. چند دقیقه‌ای در اطاق انتظار ماندم سال‌ها بود که اسم جهان‌پناه را از رادیو می‌شنیدم چشمم متوجه عکس‌هایی بود که به دیوار اطاق آویخته بودند ناگاه مردی که موهای مجعد مشکی داشت و غبار غمی به چهره‌اش نشسته بود دست به شانهم زد و لبخندی به لبهایش نقش بست شاگردان را به کلاس دیگر فرستاد در کنارم نشست و این‌طور لب به سخن گشود:

«من در خانواده‌ای به دنیا آمدم که دوستدار موسیقی بودند از دوران کودکی علاقه زیاد به موسیقی داشتم تحصیلات ابتدایی خود را از مدرسه سنایی شروع کرده و بعد از چند سال به اتفاق پدرم به عراق رفتم. در کشور عراق مدرسه‌ای بود که از طرف دولت ایران باز شده بود در این مدرسه وارد دسته پیشاهنگان شدم ولی از آنجایی که مأموریت پدر من موقتی بود بیش از ۲ سال در عراق نماندیم و به تهران آمدیم. در تهران با یکی از دوستانم که تحصیل موسیقی می‌کرد هنر موسیقی را دنبال کردم و نزد یکی از استادان ویولون به فراگرفتن موسیقی غربی پرداختم و به اصول و مبانی آن آشنا شدم. سال ۱۳۲۳ وارد رادیو تهران شدم بعد از این‌که آقای موسی معروفی امتحانی از من به عمل آورد اجازه داد که به اتفاق نوازنده دیگری تشکیل ارکستر دهیم. اولین بار با فاریا خواننده رادیو به نواختن ویولون پرداختم و تا امروز که ۱۰ سال می‌گذرد هنوز از پشت میکروفن رادیو دستم روی سیم‌های ویولون می‌لغزد.

در مدت این ده سال چند خواننده زن و مرد در ارکستر من مشغول خوانندگی بوده‌اند و آهنگ‌هایی که تا کنون ساختم بیشتر آهنگ‌های مویت بنام ملوک ضرابی، شیرین جان، وصل ساقی آواز فرح، مورد

پیش‌گفتار

علاقه مردم بوده است. برای من ساختن آهنگ موقعیت مخصوصی دارد چه غم و چه شادی هنگامی که غم گرانباری شانه‌ام را می‌فشارد دستم روی دفترچه نت می‌رود و موقعی که شادمانی و زیبایی طبیعت مسحورم می‌کند دست به ساختن آهنگ می‌زنم تا کنون متجاوز از ۶۰ آهنگ ساخته‌ام که نشانه‌های شادمانی و غم من بوده است. و چند سال است که با رادیو تهران همکاری می‌کنم.

در اداره رادیو از چند سال پیش پای هر نوازنده تازه‌کاری باز شده است و عده‌ای نوازنده و خواننده که به اصول موسیقی ایرانی آشنا نیستند موسیقی عربی، ترکی و اروپایی را داخل موسیقی ما کرده‌اند در محیط ما که سنجش و معیاری برای هنرمند نیست و اساتید موسیقی هم به علل دگرگونی وضع هنر پای خود را کنار کشیده‌اند میدانی است که این نوازندگان عربی هر روز آهنگی را ساز کنند و نغمه بیگانه‌ای را آغاز کنند.

از نوازندگان، به استاد صبا، مرتضی محجوبی و معروفی علاقه دارم و از آواز بانو دلکش و فرح لذت می‌برم تنها سرگرمی من در زندگی تدریس در این کلاس است و دقایقی برایم گرانبهاست که با یک دوست خوب و حقیقی به سر می‌برم. امروز با این که ۳۴ سال از عمر من می‌گذرد ولی فشار و رنج زندگی چهره‌ام را درهم شکسته و تنها امیدم این است که بتوانم به عالم موسیقی ایران خدمت کنم اکنون هفته‌ای دوبار به همراهی آواز فرح و سعادت‌مند قمی به نواختن ویولون می‌پردازم.»

اما در یک حادثه شوم در خیابان مخبرالدوله راننده اتومبیلی بر اثر بی‌مبالاتی با استاد تصادف کرد که منجر به بستری شدن وی انجامید و مدتی این تصادف استاد را از فعالیت‌های هنری باز داشت و مجله اطلاعات هفتگی شماره ۱۷۷۸ مورخ جمعه بهمن

ماه ۱۳۵۴ در این باره چنین نوشت:

«عبدالله جهان‌پناه آهنگ‌های معروف زیادی ساخته که یکی از آخرین آن‌ها آهنگی است که با صدای مرضیه پخش شد به نام «دیدنی که من غرق گناهم رفتی...» و آهنگ «دوراهی» که دلکش اجرا کرد، او از جمله محدود

استاد عبدالله جهان‌پناه و آثار او

آهنگ‌سازی است که هرگز حاضر نشد در کافه‌ها و یا روی صحنه کاباره‌ها برنامه اجرا کند، خودش می‌گوید:

«به همین دلیل در لیست خوانندگانی که با آن‌ها همکاری و همراهی داشتم کسانی هستند که فقط در رادیو برنامه اجرا می‌کردند و حاضر نبودند در کافه‌ها دستمزد بگیرند و کارکنند...»

جهان‌پناه، هنرمندی که ۳۰ سال تمام در رادیو ایران رهبر ارکستر بود اکنون در خانه‌اش تنها است، اما در همین تنهایی نیز خیلی جدی به مطالعه و تحقیق و تصنیف کتاب‌هایی درباره موسیقی ایرانی پرداخته است. یکی از کارهای او تحقیق و تکمیل ردیف آقا حسینقلی است که پس از پاکنویس کردن زیر چاپ خواهد برد، تا موسیقیدانان جوان از آن استفاده کنند. عبدالله جهان‌پناه سال‌ها کلاس موسیقی داشته و عده بسیار زیادی از آهنگ‌سازان امروزی شاگرد او بودند و در کلاس او تعلیم گرفتند او ۲۸ سال پیش در حالی که ۲۴ سال داشت ازدواج کرد، حاصل آن سه دختر به نام سیمین‌دخت و شیرین و پروین‌دخت می‌باشد که اولی هم اکنون در پاریس دوره دکترای ادبیات را می‌گذراند و دومی در دانشگاه تهران طراحی می‌خواند و سومی در سال سوم راهنمایی مشغول تحصیل است. تعداد آهنگ‌های عبدالله جهان‌پناه تا کنون در حدود ۶۰ آهنگ می‌باشد که همه از رادیو پخش شده و موفق بوده‌اند و آهنگ‌های تازه‌ای هم ساخته که می‌خواهد آن را به یکی دو خواننده جوان بدهد، آخرین خواننده‌ای که تحت نظر جهان‌پناه تعلیم دیده علی رستمی است که اشعار مذهبی می‌خواند و نیز قرار است که چند تصنیف هم اجرا کند.»

در ارتباط با آهنگ زیبا و معروف «نرمک نرمک» استاد عبدالله جهان‌پناه، مجله اطلاعات هفتگی شماره ۱۷۸۲ مورخ جمعه ۲۲ اسفند ۱۳۵۴ از قول استاد نوشت:

«چند هفته پیش گزارشی درباره عبدالله جهان‌پناه سازنده آهنگ معروف نرمک نرمک که بیش از ۳۰ سال سابقه آهنگ‌سازی در سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران داشته و برای تقریباً تمامی خوانندگان معروف رادیو آهنگ ساخته چاپ کردیم. یک هفته بعد از چاپ گزارش جهان‌پناه مصاحبه جالب ملوک ضرابی و نوش‌آفرین در مجله چاپ شد که

پیش‌گفتار

نوش آفرین و ملوک ضربابی با هم داشتند صحبت از این آهنگ به میان آمد، و خانم ملوک ضربابی به نوش آفرین اجازه دادند که این آهنگ را بخوانند البته از بابت خودش که خواننده اولیه این آهنگ بوده است این هفته عبدالله جهان‌پناه سازنده این آهنگ مشهور در گفتگویی تلفنی با یکی از خبرنگاران ما اظهار داشت:

- آهنگ رعنا یا نرمک نرمک که یکی از کارهای مشهور ۳۰ سال فعالیت هنری من است و با صدای خانم ملوک ضربابی معروف شد اگر قرار باشد با صدای خواننده دیگری دوباره اجرا شود من حتماً باید آن خواننده را در اجرای این آهنگ رهبری کنم و طبیعی است که بعد از خانم ملوک ضربابی هر خواننده دیگری که بخواهد این آهنگ را اجرا کند حتماً باید از من اجازه بگیرد زیرا من خالق و مالک این اثر هنری هستم و سال‌ها است که برای حفظ موسیقی اصیل ایرانی زحمات فراوانی متحمل شده‌ام طبیعی است که به سرنوشت کارم علاقه دارم. قبلاً نیز چند خواننده جوان و تازه‌کار از من اجازه خواستند که آهنگ نرمک نرمک را دوباره اجرا کنند و من وقتی صدای آن‌ها را شنیدم این اجازه را به آن‌ها ندادم زیرا صدایشان را برای این آهنگ مناسب تشخیص نمی‌دادم.»

جهان‌پناه درباره نوش آفرین گفت: «فعالاً نمی‌توانم بگویم نوش آفرین از عهده اجرای این آهنگ برمی‌آید یا نه ولی هر وقت ایشان به من مراجعه کردند و من یک بار صدایشان را بدون موزیک شنیدم و توانایی‌شان را در مورد اجرای این آهنگ دیدم آن وقت اظهار نظر خواهم کرد.»

استاد عبدالله جهان‌پناه سرپرستی ارکستر شماره هفت رادیو را به عهده داشت که نوازندگان آن عبارت بودند از: رحمت‌الله مهتدی (نوازنده پیانو)، جهانگیر کامیان،

محمود رحمانی‌پور، (نوازندگان ویولون)، رضا گلشن‌راد (نوازنده قره‌نی - کلارینت)، حیدر اسماعیلی (نوازنده فلوت)، حبیب‌الله صالحی (نوازنده تار)، مختار رضایی (نوازنده ترومپت)، محمود اعتماد سلطانی (نوازنده تارپاس)، باشوکی (نوازنده ویولون سل)، مصطفی قراب (نوازنده ضرب)، ملوک ضربابی، ایرج، پروانه، از خوانندگان این ارکستر بودند که همکاری می‌کردند.

استاد عبدالله جهان پناه

رضا گلشن راد

محمود اعتماد سلطانی

محمود رحمانی

مسلمی قراب

ارکستر شماره هفت رادیو تهران (ویژه سابق)

رحمت الله مهتدی

حبیب الله صالحی

یوسف کامیان

حیدر اسماعیلی

مختار رضائی

پیمان تو

شعر: ایرج تیمورتاش

شور

آهنگ: جهان بناه

The musical score is written in G major and 4/4 time. It consists of several staves:

- Vocal Line 1:** Starts with a long note on G4, followed by a melodic phrase: G4-A4-B4-A4-G4 | F#4-G4-A4-B4-A4-G4 | F#4-G4-A4-B4-A4-G4. The lyrics "پیمان تو" are written above.
- Vocal Line 2:** Continues the melody with a similar rhythmic pattern.
- Flute Part:** Labeled "فلوت", it features a melodic line that mirrors the vocal melody.
- Orchestra Part:** Labeled "ارکستر", it provides harmonic support with a steady accompaniment.
- Bridge:** A section marked "آر" (Ar) with a repeat sign, featuring a more rhythmic melodic line.
- Final Section:** Labeled "موزیک" (Music), it includes a section in 6/8 time with the lyrics "شعر" (Poetry) and "موزیک" (Music).

موزیک

1.

2. شعر

موزیک

شعر

موزیک

شعر

موزیک

موزیک

1. موزیک

2. شعر

موزیک

spou - de

Non sa - ran - no a m

ارکستر بزرگ رادیو ایران ، به رهبری استاد عبدالله جهان پناه

بتهوون
مرکز موسیقی بتهوون شیراز

